

mer til at stå som en nedgangstid på trods af, at det netop var en periode, hvor godsejerne havde en politisk særstatus.

Tilbage står imidlertid for denne anmelder det indtryk, at man med lensafløsningen har at gøre med en begivenhed, der som en sten i en blikstille sø skabte markante ringe i vandet – juridisk, politisk, kulturelt og socialt. Bogen står dermed som et værk, der er en hjørnesteen i forståelsen af en begivenhed med væsentlig betydning for dansk retshistorie, dansk politisk historie, dansk kulturhistorie og dansk socialhistorie i det 20. århundrede.

Jens Lei Wendel-Hansen

| NATHANIEL HONG: *Occupied: Denmark's Adaptation and Resistance to German Occupation 1940-1945*, Frihedsmuseets Venners Forlag, København 2012, 374 s., 199 kr.

På trods af det enorme antal danske titler om besættelsestiden er der stadigvæk langt mellem engelske monografier om emnet. Derfor lukker Nathaniel Hongs oversigt over tilpasning og modstand under den tyske besættelse af Danmark 1940-45 for så vidt et hul og bør anerkendes som fortjenstfuld.

Hong anfører ikke faghistorikerne som sin målgruppe, men Frihedsmuseets udenlandske besøgende (værket er udkommet på Frihedsmuseets Venners forlag) og historisk interesserede uden kendskab til dansk. Derfor er der heller ikke tale om en videnskabelig monografi i snæver forstand. Der mangler for det første henvisninger til litteratur og kilder, også ved citater, og for det andet må læseren undvære stillingtagen til forskellige grundopfattelser af besættelsestiden og de dertil knyttede diskussioner gennem de seneste årtier. Man leder også forgæves efter originale eller pointerede teser; Der er snarere tale om en deskriptiv syntese af dansk forskning.

Det er denne opgave, den deskriptive syntese, Hong selv har valgt, og i betragtning af besættelsesforskningens tusindvis af titler og vanskelighederne ved at føre erkendelser fra det ene sprog til det andet så er en sådan syntese ikke noget ukompliceret foretagende. Resultatet kan langt hen ad vejen karakteriseres som en succes. Det lykkes Hong at skildre den danske besættelsestids komplekse historie i et enkelt sprog. Han knytter i den sammenhæng hverdagshistorie og politisk historie, mikroniveau og makroniveau, sammen.

Det rigt illustrerede værk er bygget kronologisk op i fem kapitler, et for hvert af besættelsens år. Kapitlerne er desuden tematisk opdelt. De fem hovedkapitler indrammes af en prolog med et rids af trediverne og en epilog med en skitse af efterkrigstiden.

Hong forsøger at virkeliggøre sin prisværdige ambition om at behandle alle facetter af besættelsestidens historie gennem en opdeling i talrige tematiske underkapitler. De enkelte tematiske afsnit kan nødvendigvis ikke altid stå i en sammenhæng, hvor de følger logisk efter hinanden, og derfor får værket karakter af opslagsværk, hvor de store linjer og ræsonnementer desværre går lidt tabt.

På trods af eller måske snarere på grund af en vis kærlighed til detaljen virker den tematiske struktur ikke altid indlysende. Således får dansk tobaksdyrkning tre illustrerede sider, mens det tyske mindretal næsten fuldstændig forsvinder ud af billedet og ikke engang nævnes i forbindelse med rekruttering til Waffen-SS og retsopgøret.

Bogen har imidlertid en rød tråd. Titlen taler om adaptation and resistance, men selv om Hong så afgjort også skriver om tilpasning(spolitik) og kollaboration, så er det alligevel fortællingen om modstand, der er dominerende, skønt ikke på nogen overdreven måde. Det er fuldt forståeligt, hvis man tager udgiveren og de potentielle læsere i betragtning.

Steffen Werther

| DENNIS LARSEN & THERKEL STRÆDE: *En skole i vold. Bobruisk 1941-44. Frikorps Danmark og det tyske besættelsesherredømme i Hviderusland*, Gyldendal, København 2014, 392 s., 370 kr.

De sidste 20-25 år har der været betydelig interesse for dansk deltagelse i eller medansvar for den tysk besættelsespolitik i østområderne, herunder det besatte Sovjetunionen. De undersøgte emner har omfattet danske virksomheders brug af slavearbejdskraft, planer for dansk landbrugs udnyttelse af især det ukrainske landbrug, dansk personale i tyske kz-lejre og især danske SS-frivilliges deltagelse i undertrykkelsen af den sovjetiske befolkning og drab på jøder, sovjetiske krigsfanger og partisaner. Den samlede mængde af overgreb og drab i de besatte østområder er som bekendt næsten ufattelig stor, og besættelsesmagtens undertrykkelsesmekanismer og de ramte befolkningsgruppers overlevelsesstrategier har været taget op i grundige kildestudier af især tyske historikere. Den danske deltagelse i tysk militær og SS har ikke noget betydeligt omfang, men har interesse, fordi den placerer danskere inden for de mest brutale sider af krigen og samtidig behandler den kritisk den betydelige danske evne til selvgodhed, som har været knyttet til Danmarks deltagelse i krigen i bred forstand.

Dennis Larsen og Therkel Stræde har valgt at foretage en undersøgelse af det tyske besættelsesstyre i Hviderusland (Belarus), der sammen med dele af Ukraine havde en tysk besættelse præget af voldsom